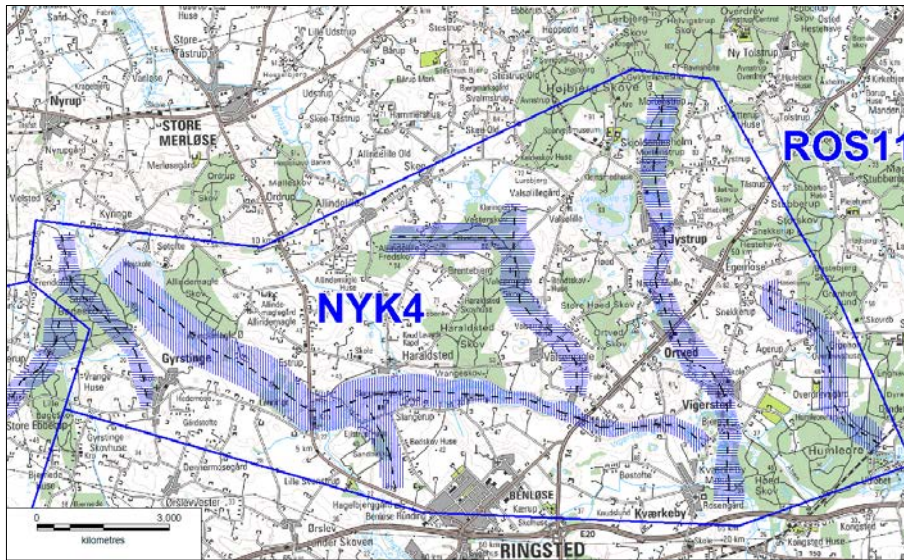
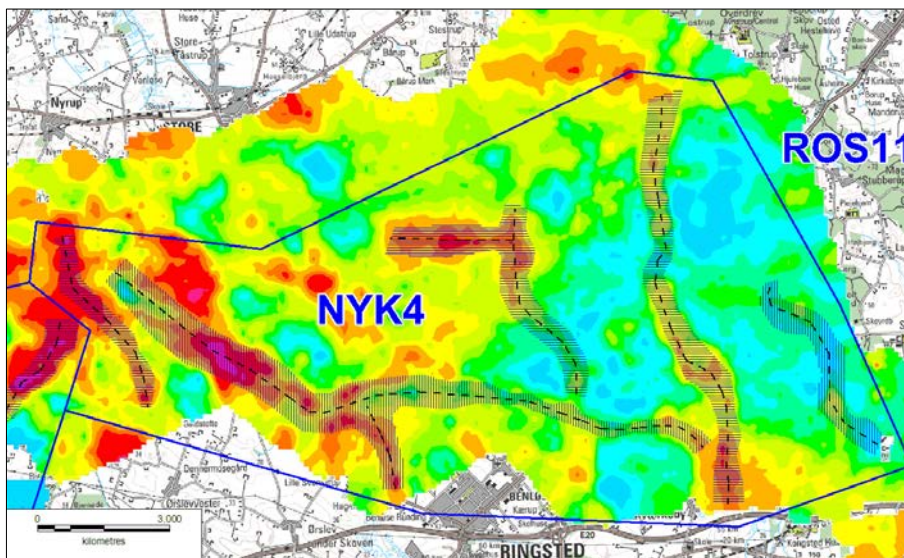

Figur 1: Oversigtskort:

Figur 2: TEM middelmodstandskort kote 0 m:

Figur 3: Signaturforklaring:

Geologisk beskrivelse:

På baggrund af SkyTEM-data /2/ er der i området omkring Haraldsted, nord for Ringsted, kortlagt en række overfladenære og smalle begravede dale. En enkelt af dalene har en Ø-V-lig orientering, mens resten har orienteringer mellem N-S og SØ-NV. Dale-
ne er både *helt* og *delvist begravede*.

Den Ø-V-ligt orienterede begravede dal følger ret præcist tunneldalen, hvori Gyrstinge Sø og Haraldsted Sø nu befinder sig, og hvori Ringsted Å og Vigerslev Å løber. I TEM-data ses selve søerne tydeligt, som lavmodstandslag. Disse lave modstande udgøres sandsynligvis af selve søvandet og dynd aflejret på søernes bund. Men herunder ses moderate og høje modstande, som primært vurderes at være responset af glaciare aflejringer /1/, der er mere sandede end omgivelserne. Højmodstandslagene ses som aflange strukturer under tunneldalen ned til omkring kote -25 m. Strukturerne forløber nogle steder parallelt med og andre steder under lavmodstandsstrukturernes, der som ovenfor nævnt er forårsaget af søvand og dynd. På grund af sammenfaldet mellem den eksisterende tunneldal og den begravede dal må der være en genetisk relation mellem dalene. Dette stemmer godt overens med, at de fleste begravede dale i Danmark er tunneldale, der efter deres dannelse er blevet begravet, og at dalene ofte følger samme spor, således at der opstår gentagen erosion i daltracéerne /3/. I dette tilfælde kan der enten befinde sig en ældre (begravet) tunneldal under tunneldalen, eller tunneldalen kan være delvist fyldt op med glaciart materiale efter erosionen.

Dalen kan følges over en afstand på knap 15 km. Den præcise dybde er ukendt, men TEM-data antyder stedvist dybder på minimum 50 m. Dalen er med omkring 1 km bredest mod vest. Mod øst snævrer den kraftigt ind. I den østlige ende af Haraldsted Sø forløber den ind imellem de to borer DGU nr. 211.81 og 211.87 /1/, og dalen kan derfor her ikke være mere end omkring 250 m bred.

Ved Ejlstrup Huse ses en sydlig afstikker fra den Ø-V-gående dal. Denne afstikker ses som en markant højmodstandsstruktur mellem kote -10 m og 10 m.

Vest for Gyrstinge Sø ses også to mindre dalstykker i SkyTEM-data. Disse ses som højmodstandsstrukturer mellem ca. kote -40 m og kote 0 m. Ingen borer viser, hvad dalfyldet består af, men det vurderes at være sandede glaciare aflejringer. Dalene her er omkring 500 m brede.

I mellem Skjoldenæsholm og Vigersted er der kortlagt en knap 10 km lang *helt begravet* dal. Denne ses som en højmodstandsstruktur mellem kote -20 m og 20 m. Strukturen bliver tydeligvis smallere nedefter, hvilket sandsynliggør, at der er tale om en dalstruktur. Der er få borer i dalen /1/ og de viser, at dalfyldet består af sandede glaciare aflejringer. Dalen er mellem 300 og 500 m bred. Den fortsætter muligvis videre med nord, men her bliver strukturen for diffus i TEM-data til, at den kan kortlægges med tilstrækkelig sikkerhed.

En anden begravet dal er kortlagt ved Valsømagle og Valsømagle Skov. Denne dal er helt begravet og har samme dybde og størrelse som de øvrige dale i området. Dalen er orienteret SØ-NV, men har en Ø-V-orienteret afstikker i den nordlige del ved Ovsbjerg. Den sydlige del af dalen ses kun i et lille interval mellem kote -5 m og +25 m. Den Ø-V-gående del ses til noget større dybder, ned til kote -80 m. Borer ved Valsømagle /1/ viser, at dalen er nedskåret i det palæogene ler, men på dette sted drejer det sig kun om få meter. Lidt højere i dalen findes en del smeltevandssand svarende til høje modstande i TEM-data. Dalen bekræftes af en seismisk linje der krydser dalen ved Valsømagle Skov (SR-A, /4/). På denne linje ses dalen mellem station 3400 m og 4400 m. I det Ø-V-gående dalstykke har Naturstyrelsen udført en undersøgelsesboring (DGU nr. 211.782) til kote -76 m. De nederste 18 m i boringen består af palæogent ler. Herover findes primært smeltevandsler og moræneler. I de øvre dele af boringen er der dog mere sandet. Det SØ-NV-gående dalstykke fortsætter muligvis videre mod hhv. syd og nord, men her bliver strukturen for diffus i TEM-data til, at den kan kortlægges med tilstrækkelig sikkerhed.

Endnu en dal med samme overordnede karakteristika er blevet kortlagt i dette område. Denne dal er delvist begravet og findes mellem Snekkerup og Humleøre. Den kan følges over knap 5 km og er orienteret SØ-NV. Den ses som en svag højmodstandsstruktur mellem kote +5 m og +20 m. Ingen borer kan bekræfte dalens eksistens.

Tolkningsusikkerhed:

SkyTEM'en viser dalenes tilstedeværelse og udbredelse, men borerne i området er vanskelige at bruge som støtte i tolkningerne. Dels er der ikke ret mange borer, og dels er det svært at skelne dalfyld fra omgivelserne i boredata. I det hele taget er dal-kortlægningen usikker i dette område. Det bemærkes også, at SkyTEM-data i dette område kun er meget lidt beskåret med hensyn

til koblinger til kulturelle elementer. Derfor er det sandsynligt, at data indeholder koblinger og støj, hvilket kan lede til fejltolkninger.

Grundet ovenstående er alle dalene i området indtegnet som *svagt dokumenterede*. Det er desuden sandsynligt, at der findes flere begravede dale i området.

Referencer:

- /1/ GEUS (2015)/ Jupiter-databasen (www.geus.dk)
- /2/ GEUS (2015)/ GERDA-databasen. Udtræk af TEM-data.
- /3/ Jørgensen, F. & Sandersen, P. (2006)/ Buried and open tunnel valleys in Denmark - erosion beneath multiple ice sheets. Quaternary Science Reviews 25(11-12), 1339-1363.
- /4/ COWI (2010)/ Refleksionsseismik, Suså-Ringsted, 2010. Udtræk fra GERDA-databasen, linje SR-A, utolket.